

ІЗ ЧИСТОЇ КРИНИЦІ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ

i Як тобі відомо, література – це мистецтво, створене за допомогою слова. Спочатку виник фольклор (*усна народна творчість*), а потім – літературна творчість (*мистецтво письмового слова*).

У цьому розділі ти повториш і доповниш свої знання про твори, які називають малими жанрами, і більше дізнаєшся про легенди, казки.

Пам'ятай, що книжка відкриває свої таємниці лише тому, хто під час читання уявляє, розмірковує, придивляється, прислухається. Тож постарайся саме так читати твори, які пропонують тобі, або ті, які ти вибираєш самостійно.

МАЛІ ЖАНРИ

- ?** • Уяви, що до тебе летить жар-птиця. Ось вона сіла, голівку схилила. Лагідно й доброзичливо у вічі зазирнула й подарувала пучечок чарівних листочків у краплинах роси з дерева усної народної творчості. Успіхів, натхнення побажала. Відчуваєш його?

прислів'я
і приказки

загадки

скоромовки

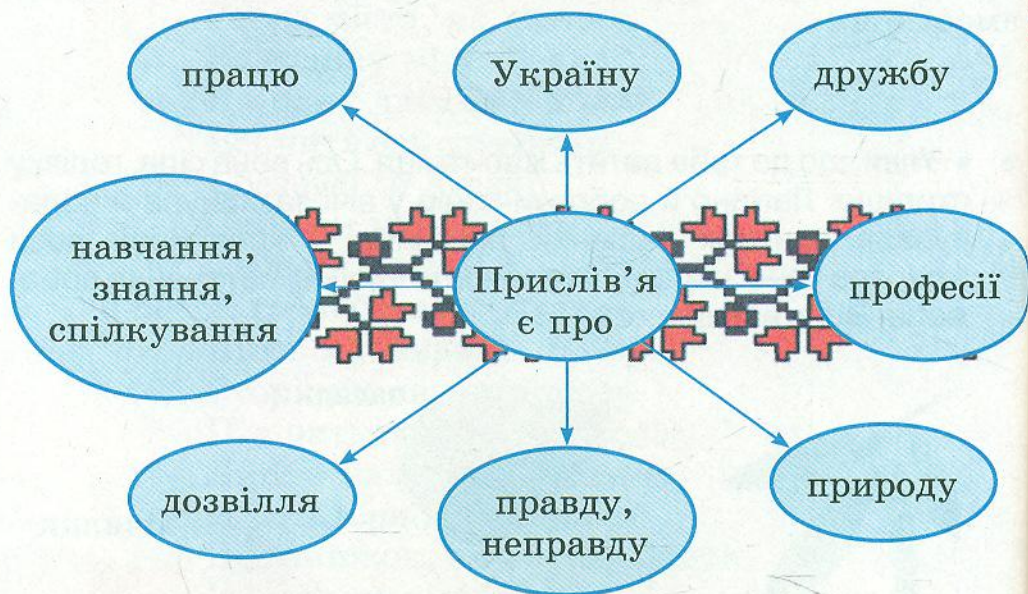
лічилки

Прислів'я, приказки

 Короткі влучні вислови віками зберігає пам'ять народна. У них відчувається запах української землі, полів, вітрів, гір, квітів, долин. Передавалися вони від одного покоління до іншого. Зазирнемо в невичерпну скарбницю народної мудрості.

З дуже давніх часів наші предки передавали в прислів'ях наступним поколінням правила моралі, досвід минулого життя та спостережень за природою. У прислів'ях, як у дзеркалі, відтворено всі сторони життя народу, його потреби, звички, погляди на природу, на значення всіх явищ буття. Прислів'я та приказки живуть разом з народом, захищають і стверджують добро, засуджують зло.

Прислів'я – це короткий образний вислів, переважно ритмічний, з повчальним змістом.

Прислів'я прикрашають твоє мовлення. Добре, якщо ти будеш багато їх знати, розуміти значення і влучно використовувати. Про щось можна довго розповідати, а можна сказати коротко і влучно, одним реченням. Але точно, бо інакше тебе не зрозуміють.

- Прочитай прислів'я і приказки. Поясни їх зміст. Яку назву тобі хочеться дати кожній групі?
- Придумай ситуацію або пригадай зі свого життя. Вибери прислів'я чи приказки, які будуть доцільними для неї.

Ось візьмімо, наприклад, приказку *«кожному мила своя сторона»*. Ця приказка, зокрема, буде передавати основну думку такої ситуації. Петрик, який живе біля парку з великим стадіоном, говорить Ігорю, біля будинку якого всього цього немає:

– Біля твого будинку так нецікаво! Ніде у футбол пограти!

– Я живу тут, Петрику, у такому гарному затишному місці. Тут усе мені таке рідне, миле.

– Звичайно, вибач. Мені подобається свій рідний куточок, тобі – свій. Правду кажуть: кожному мила своя сторона.

- Розіграйте ситуації, складені за змістом прислів'їв та приказок.
- ▶ На чужій стороні Вітчизна удвічі миліша.
 - ▶ Всюди на світі добре, а вдома найкраще.
 - ▶ Вдома і стіни допомагають.
 - ▶ Людина без Вітчизни як соловей без пісні.
 - ▶ Людина без рідної землі як соловей без гнізда.
 - ▶ Без відваги зазнаєш зневаги.
 - ▶ Грудка рідної землі дорожча за золото.
 - ▶ За рідний край життя віддай.
 - ▶ За своїм краєм серце болить.
 - ▶ У ріднім краю, як у раю.
 - ▶ Кожному мила своя сторона.
 - ▶ Без вірного друга велика туга.
 - ▶ Друзі пізнаються в біді.
 - ▶ Людина без друзів – що дерево без коріння.
 - ▶ Не все другу знати, що на серці в себе мати.
 - ▶ Нових друзів май, старих не забувай.
 - ▶ Як прийде туга, пізнаєш друга.
 - ▶ Дружба – найбільший скарб.
 - ▶ Дружба – як дзеркало: розіб'єш, не складеш.

- ▶ Не в службу, а в дружбу.
- ▶ Яку дружбу заведеш, таке й життя поведеш.
- ▶ У товаристві лад – усяк тому рад.
- ▶ У лиху годину узнаєш вірну людину.
- ▶ Чого сам собі не зичиш, того й другому не бажай.
- ▶ Матір ні купити, ні заслужити.
- ▶ На сонці тепло, а біля матері добре.
- ▶ У дитини заболить пальчик, у матері – серце.
- ▶ Тихше їдеш – далі будеш.
- ▶ Не рубай тієї гілки, на якій сидиш.
- ▶ За малим поженешся – велике загубиш.

Загадки

Чи любиш ти загадки? Відповідь може бути і «так», і «ні». Проте зазвичай твої ровесники люблять їх загадувати і відгадувати. Спробуй пояснити свою відповідь.

Загадки виникли давно, але скарбниця їх постійно поповнюється.

Щоб відгадати загадку, треба уважно придивитися до ознак чи дій предмета, який названо в загадці. Потім за цими ознаками чи діями впізнати відгадку. Адже загадка має три таємниці: предмет, про який загадка, у її тексті не називається; називаються в загадці ознаки чи дії іншого предмета, чимось схожого з відгадкою; за ними й треба впізнати відгадку, тобто відгадати загадку.

А щоб скласти загадку, треба коротко і влучно описати предмет, не називаючи його: біле, а не цукор, м'яке, а не вата, без ніг, а йде. Можна описати інший предмет, що має подібні ознаки з предметом-відгадкою. За цими ознаками відгадати загадку: пухнастий клубочок під столом муркоче.

Загадки є у формі вірша, розповідного, питального речення.

- Відгадай загадки. Визнач, чи правильно художник намалював відгадки.